

## บทที่ 2

### ข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิต

#### 1. ข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตในประเทศ

##### 1.1 กรมการพัฒนาชุมชน: ดัชนีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่าคนควรจะมีคุณภาพชีวิตในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการชี้วัดว่า คนในแต่ละครัวเรือนควรมีคุณภาพชีวิตขั้นต่ำในเรื่องนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ (ปกติจะกำหนด 5 ปี ตามระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะถือว่า มีคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เครื่องชี้วัด จปฐ.ในช่วงปี พ.ศ.2545 - 2549 มีตัวชี้วัดจำนวน 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด

##### หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) ดังนี้

- 1.หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบถ้วน
- 2.หญิงที่คลอดลูกได้รับการทำคลอด และดูแลหลังคลอด
- 3.เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
- 4.เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
- 5.เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่ 4 เดือนแรกติดต่อกัน
- 6.เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
- 7.เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารอย่างถูกต้องครบถ้วน
- 8.เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
- 9.ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 10.คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
- 11.คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม

##### หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

- 12.ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร
- 13.ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
- 14.ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
- 15.ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

- 16.ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
- 17.ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกต้อง
- 18.ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 19.ครัวเรือนมีความอบอุ่น

**หมวดที่ 3 ผักไฟการศึกษา (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา)**

- 20.เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน
- 21.เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- 22.เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 23.เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ
- 24.คนอายุ 15-60 ปี อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้
- 25.คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง

**หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต)**

- 26.คนอายุ 18-60 ปี มีการประกอบอาชีพและมีรายได้
- 27.คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี
- 28.ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

**หมวดที่ 5 pluggedคำนิยมไทย (ประชาชนมีคำนิยมที่แสดงความเป็นคนไทย)**

- 29.คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา
- 30.คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่
- 31.คนอายุ 6 ปี ขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 32.คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน
- 33.คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

**หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมต่อชุมชนและสังคม)**

- 34.ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
- 35.ครัวเรือนมีคนที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น
- 36.ครัวเรือนมีคนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน
- 37.คนที่มีสิทธิ์ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

## 1.2 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(สศช.)

ในปี พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดแนวคิดในการประเมินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศขึ้นมา โดยเรียกแนวคิดนั้นว่า “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ความหมายของแนวคิดนี้ สศช. ระบุว่าหมายถึง การมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (2545) สศช. กำหนดองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข 7 องค์ประกอบ คือ สุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี อย่างไรก็ตามในการจัดทำตัวชี้วัดขององค์ประกอบที่กล่าวมา สศช. จัดทำเพียง 5 องค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ ชีวิตครอบครัว และการบริหารจัดการที่ดี ไม่ได้จัดทำตัวชี้วัด ในการสะท้อนความอยู่ดีมีสุขดังที่ระบุไว้ในแนวความคิด สำหรับตัวชี้วัดทั้ง 5 องค์ประกอบมี 17 ตัวชี้วัดดังนี้

**ด้านสุขภาพอนามัย มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้**

1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด
2. สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี
3. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ

**ด้านความรู้ มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้**

4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน
5. อัตราการเข้าเรียนหนังสือของเด็กชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย
6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

**ด้านชีวิตการทำงาน มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้**

7. สัดส่วนผู้ว่างงาน
8. สัดส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในข่ายครอบคลุมของกองทุนประกันสังคม

**ด้านรายได้และการกระจายรายได้ มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้**

9. สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้
10. สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

**ด้านสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้**

11. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง
12. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้

13. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร
14. สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร
15. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ
16. สัดส่วนขยะต่อประชากรแต่ละปี
17. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด

### 1.3 รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย 2546 (UNDP)

ในปี พ.ศ. 2546 สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้จัดพิมพ์รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยขึ้นมา โดยในรายงานฉบับนี้ UNDP ได้จัดสร้าง "ดัชนีความก้าวหน้าของคน" (Human Achievement Index-HAI) ขึ้น โดยพัฒนามาจาก "ดัชนีความขัดสน" (Human Deprivation Index- HDI) วัตถุประสงค์ของ UNDP ในการพัฒนาดัชนี HAI เพื่อใช้แสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคอนมากกว่าที่จะพิจารณาในเรื่องความขัดสน นั่นคือในการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน โดย HAI มีลักษณะเป็นพหุมิติและมีนัยเชิงนโยบายมิติของ HAI มีจำนวน 8 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ด้านคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีดัชนีรวมทั้งหมด 40 ตัว ดังนี้

#### ด้านสุขภาพ มีตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี)
2. อัตราการขาดสารอาหารขั้นแรกเริ่มในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (%)
3. จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ที่เพิ่มขึ้น (ต่อประชากร 100,000)
4. จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด โรคจิต ประสาท (ต่อประชากร 1,000)
5. ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา (%)
6. จำนวนประชากรต่อแพทย์ (คน)

#### ด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

7. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)
8. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)
9. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)
10. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)
11. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)
12. จำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)
13. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)

**ด้านการทำงาน มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 14. อัตราการว่างงาน (%)
- 15. อัตราการทำงานต่ำระดับ (%)
- 16. แรงงานที่มีประกันสังคม (%)

**ด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 17. รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (บาท)
- 18. การเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (2541-2543) (%)
- 19. สัดส่วนคนจน (%)
- 20. ครัวเรือนที่มีหนี้ (%)

**ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 21. ครัวเรือนที่สร้างด้วยวัสดุคงทนถาวร (%)
- 22. ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (%)
- 23. ครัวเรือนที่มีตู้เย็น (%)
- 24. ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้า (%)

**ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 25. ครัวเรือนที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)
- 26. ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)
- 27. เด็กอายุ 15-17 ปีทำงาน (%)
- 28. การหย่าร้าง (ต่อคู่สมรส 1,000 คู่)
- 29. คนพิการ (%)
- 30. การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากร 100,000)
- 31. การจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (ต่อประชากร 100,000)

**ด้านคมนาคมและการสื่อสาร มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 32. ครัวเรือนที่เดินทางไปอำเภอไกลที่สุดได้สะดวกตลอดปี (%)
- 33. จำนวนยานพาหนะส่วนบุคคล (ต่อประชากร 1,000)
- 34. ครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ (%)
- 35. จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์ (คน)
- 36. ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (%)

**ด้านการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้**

- 37. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%)
- 38. จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากร 100,000)
- 39. ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น (%)
- 40. ครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน (%)

#### 1.4 กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 ด้าน 45 ตัวชี้วัด ดังนี้

##### มิติสุขภาพ มีตัวชี้วัด 28 ตัวชี้วัด

1. ครว้เรือนในชุมชนมีข่าวบริโภคนพเพียงตลอดปี
2. น้ำหนักและส่วนสูงผู้สูงอายุ
3. ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน
4. ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายเป็นประจำ
5. ผู้สูงอายุมีศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพชุมชน
6. โรคความดันโลหิตสูง
7. โรคเบาหวาน
8. โรคข้อต่างๆ
9. โรคหอบหืด
10. โรคอัมพฤกษ์
11. โรคอื่นๆ
12. ปัญหาการถ่ายอุจจาระ
13. ปัญหาการถ่ายปัสสาวะ
14. การนอนหลับ
15. การเดินและการทรงตัว
16. สายตา
17. การใช้ฟันบดเคี้ยว
18. การฟังและการได้ยิน
19. การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง
20. มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอ
21. สุขภาพจิต
22. เมื่อมีปัญหาและผู้ที่มีปัญหาหรือพุดคุยได้
23. ครว้เรือนในชุมชนมีน้ำบริโภคอย่างพอเพียง
24. ผู้สูงอายุได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วยในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา
25. ผู้สูงอายุไม่ติดสุรา
26. ผู้สูงอายุไม่ติดบุหรี่
27. มีบัตร สปร.
28. มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุประจำปี

**มิติด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**

29. เด็กอายุครบตามเกณฑ์ได้รับการศึกษา

**มิติด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**

30. ประชากรในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี

**มิติด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**

31. ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำ ขยะ และสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

**มิติด้านครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 9 ตัวชี้วัด**

32. เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับ  
33. ประชากรในชุมชนเข้าถึงการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน  
34. ได้รับการบริการด้านสังคม  
35. ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้รับการสวัสดิการสังคม  
36. ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและปลอดภัยจากยาเสพติด  
37. ประชากรในชุมชนได้รับสัญชาติไทย  
38. ครัวเรือนในชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานถาวรไม่อพยพเคลื่อนย้าย  
39. ครัวเรือนในชุมชนมีข้าวบริโภคพอเพียงตลอดปี  
40. ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

**มิติการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด**

41. ครัวเรือนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม  
42. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนอย่างน้อย 1 กลุ่ม  
43. สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม  
44. เป็นสมาชิกและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล หรือกลุ่มอื่นๆ  
45. ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ

## 2. ข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตของต่างประเทศ

คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้ในฐานะทั้งที่เป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดในการพัฒนา ในฐานะที่เป็นเป้าหมายการพัฒนานั้นแนวคิดคุณภาพชีวิตเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปและออสเตรเลีย ได้ผสมผสานระหว่างแนวคิดคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน และในการสร้างกรอบตัวชี้วัดของประเทศเหล่านั้นบางส่วนก็มีการผสมผสานกัน ส่วนในประเทศแถบเอเชียแนวคิดคุณภาพชีวิตมีแนวโน้มที่มีการวัดแยกออกมาจากการพัฒนาแบบยั่งยืน ในบางประเทศอาทิประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พยายามที่จะผสมผสานแนวคิดและเครื่องชี้วัดทั้งสองไว้ด้วยกันดังปรากฏในรายงาน “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ” แต่ในประเทศมาเลเซียได้มีการแยกการวัดคุณภาพชีวิตออกมาอย่างชัดเจน และจัดทำเป็นรายงานสำหรับเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ สำหรับในที่นี่จะหยิบยกตัวอย่างของกรอบแนวคิดและเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย จากทวีปเอเชีย ประเทศแคนาดา จากทวีปอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร จากทวีปยุโรป และประเทศนิวซีแลนด์ จากทวีปออสเตรเลีย มานำเสนอ

### 2.1 คุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าเป็นผลรวมของส่วนประกอบ 10 มิติ คือ รายได้และการกระจายรายได้ การขนส่งและการสื่อสาร สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ชีวิตครอบครัว การมีส่วนร่วมทางสังคม ความปลอดภัยสาธารณะ และวัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง

มาเลเซียมีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆรวมกัน 37 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดในแต่ละมิติถูกคัดเลือกจากเกณฑ์ 3 เกณฑ์ คือ ความสำคัญของตัวชี้วัด ความสามารถที่สะท้อนมิติเหล่านั้น และการมีข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ตัวชี้วัดมีทิศทางทั้งในด้านบวกและด้านลบ ตัวชี้วัดที่มีทิศทางในด้านบวกเช่น อายุขัยเฉลี่ย (Life expectancy) อัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ตัวชี้วัดเหล่านี้มีนัยว่า หากค่าของมันเพิ่มขึ้นจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะที่ตัวชี้วัดในเชิงลบมีความหมายว่า หากค่าของมันเพิ่มขึ้นจะทำให้คุณภาพชีวิตถดถอยลงไป เช่น อัตราการตายคลอด เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดของดัชนีในแต่ละมิติมีดังนี้

#### มิติรายได้และการกระจายรายได้

1. รายได้ต่อหัว
2. สัมประสิทธิ์จีนี
3. อุปัตถิการณของความยากจน

**มิติการขนส่งและการสื่อสาร**

4. รถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว
5. ยานพาหนะด้านพาณิชย์
6. ดัชนีการพัฒนากถนน
7. โทรศัพท์
8. จำนวนเฉลี่ยของหนังสือพิมพ์แต่ละวัน

**มิติสุขภาพ**

9. อายุเฉลี่ยผู้ชายแรกเกิด
10. อายุเฉลี่ยผู้หญิงแรกเกิด
11. อัตราการตายคลอด
12. อัตราแพทย์ต่อประชากร

**มิติการศึกษา**

13. อัตราการรู้หนังสือ
14. อัตราการเข้าชั้นอนุบาล
15. อัตราการเข้าชั้นมัธยมศึกษา
16. อัตราการเข้าชั้นอุดมศึกษา
17. สัดส่วนครูต่อเด็กในโรงเรียนประถม
18. สัดส่วนครูต่อเด็กในโรงเรียนมัธยม

**มิติที่อยู่อาศัย**

19. ราคาเฉลี่ยของบ้านระดับกลาง ต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือน
20. ร้อยละของบ้านราคาต่ำต่อครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำทั้งหมด
21. ร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำประปา
22. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้า

**มิติสิ่งแวดล้อม**

23. ดัชนีคุณภาพอากาศ
24. ดัชนีคุณภาพน้ำ
25. ร้อยละของพื้นที่ป่า

**มิติชีวิตครอบครัว**

26. ร้อยละของการหย่าร้าง
27. อัตราเกิดอย่างหยาบ
28. ขนาดของครัวเรือน
29. ร้อยละของอาชญากรรมวัยรุ่น

### มิติด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม

30. ร้อยละของผู้เลือกตั้งที่ขึ้นทะเบียน
31. สมาชิกในองค์การไม่แสวงหากำไร
32. จำนวนของสหพันธ์ที่อยู่อาศัยที่ขึ้นทะเบียน

### มิติด้านความปลอดภัยในสาธารณะ

33. อาชญากรรม
34. อุบัติเหตุบนถนน

### มิติด้านวัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง

35. การเป็นสมาชิกห้องสมุด
36. จำนวนผู้ชมโทรทัศน์
37. จำนวนบ้านที่จัดเป็นห้องค้างคืนให้ผู้มาเยือน(Domestic Hotel Guests)

## 2.2 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศนิวซีแลนด์

ในปี ค.ศ. 2003 ประเทศนิวซีแลนด์มองว่าคุณภาพชีวิตเป็นภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมใน 11 มิติ คือด้านประชาชน ด้านความรู้และทักษะ ด้านมาตรฐานทางเศรษฐกิจของการดำรงชีวิต ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ด้านความปลอดภัย ด้านความเชื่อมโยงทางสังคม และด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ประเทศนิวซีแลนด์ ใช้เกณฑ์ในการเลือกดัชนีดังต่อไปนี้ 1) ความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ทางสังคมที่เป็นประโยชน์ ซึ่งหมายถึงดัชนีต้องมีความถูกต้องทางสถิติที่ใช้ในการวัดทั้งในระดับและเนื้อหาของ การเปลี่ยนแปลงทางผลลัพธ์ของสังคม และสะท้อนในสิ่งที่ต้องการวัด 2) ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวงกว้าง 3) มีรากฐานจากการวิจัย โดยมีหลักฐานว่าดัชนีเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ 4) สามารถนำไปสู่การจำแนกแยกแยะ โดยใช้ อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และภาค เพื่อนำมาใช้ในการเปรียบเทียบได้ 5) มีความคงเส้นคงวา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้ม 6) มีการใช้ระเบียบวิธีทางสถิติในการวิเคราะห์ที่ชัดเจน 7) ทันสมัย โดยจะต้องรวบรวมข้อมูลและรายงานได้เป็นระยะ และทันเวลา และ 8) มีความสามารถในการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

รายละเอียดของดัชนีคุณภาพชีวิตประเทศนิวซีแลนด์มีดังนี้

### มิติประชากร

1. การเติบโตของประชากร
2. เชื้อชาติ
3. อายุ
4. ครอบครัวและครัวเรือน

**มิติความรู้และทักษะ**

5. การเข้าเรียนชั้นอนุบาลของเด็กวัย 5 ปี และต่ำกว่า
6. อัตราเดโชต์ของโรงเรียน
7. จำนวนนักเรียนที่พักการเรียนและออกกลางคัน
8. ระดับคุณภาพของการศึกษา
9. การศึกษาของประชากรในชุมชน

**มิติมาตรฐานเศรษฐกิจของการดำรงชีวิต**

10. รายได้ครัวเรือน
11. ดัชนีราคาผู้บริโภค
12. ดัชนีราคาอาหาร
13. รายจ่ายของครัวเรือน
14. ดัชนีภาวะด้อยโอกาสทางสังคม

**มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ**

15. การเติบโตทางเศรษฐกิจ
16. การมีงานทำ
17. จำนวนการเติบโตของธุรกิจ
18. การเปลี่ยนแปลงของการค้าปลีก
19. จำนวนการก่อสร้างบ้านใหม่
20. จำนวนวันที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในห้องพัก

**มิติที่อยู่อาศัย**

21. ร้อยละของการมีบ้านอาศัยเป็นของตนเอง
22. ราคาบ้านและความสามารถในการซื้อ
23. ความหนาแน่นในครัวเรือน
24. จำนวนบ้านที่รัฐบาลสร้าง
25. ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยในเขตเมือง

**มิติสุขภาพ**

26. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด
27. น้ำหนักทารกแรกเกิด
28. อัตราการตายคลอด
29. อัตราหญิงวัยรุ่นอายุ 13-17 ปี ที่มีบุตร
30. อัตราการเป็นโรคไข้มองอักเสบ
31. อัตราการเป็นวัณโรค
32. อัตราการเป็นเบาหวาน

- 33. อัตราแพทย์ต่อประชากร
- 34. สุขภาพจิต
- 35. การประเมินสถานะทางสุขภาพตนเองของประชาชน
- 36. ความถี่ในการออกกำลังกาย
- 37. การสูบบุหรี่

#### มิติสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

- 38. การจัดการของเสียและการนำมาใช้ใหม่
- 39. ความหลากหลายทางชีวภาพ
- 40. คุณภาพอากาศ
- 41. คุณภาพน้ำในแม่น้ำ ทะเลสาบ และทะเล
- 42. คุณภาพน้ำดื่ม

#### มิติสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง

- 43. ความรู้สึกต่อเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่
- 44. พื้นที่สีเขียวในเมือง
- 45. ระดับปัญหาของการเขียนหรือหนังสือที่ไม่พึงปรารถนาในเขตเมือง
- 46. มลภาวะทางเสียง
- 47. การจราจรและการขนส่ง
- 48. การขนส่งสาธารณะ

#### มิติความปลอดภัย

- 49. การรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย
- 50. ความปลอดภัยของเด็ก
- 51. ความปลอดภัยในท้องถนน
- 52. ระดับอาชญากรรม

#### มิติความเชื่อมโยงทางสังคม

- 53. ความรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชน
- 54. ความหลากหลายทางเชื้อชาติ
- 55. ชุมชนเข้มแข็ง
- 56. การสื่อสารโดยใช้อิเล็กทรอนิกส์

#### มิติสิทธิทางการเมืองและพลเมือง

- 57. การยอมรับสนธิสัญญา Waitangi
- 58. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 59. อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 60. ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น

### 2.3 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษจำแนกมิติในการวัดคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 มิติใหญ่ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบหลักรวม 15 องค์ประกอบ 26 ตัวชี้วัด ดังนี้

#### มิติเศรษฐกิจ

1. ร้อยละของกลุ่มวัยทำงานที่ผ่านการทดสอบ NVQ3 ในระดับ 2 A หรือมากกว่า
2. ร้อยละของเด็กอายุ 15 ปี ที่ได้รับผล GCSE ระดับ A-G
3. จำนวนผู้ใหญ่ที่มีงานทำ
4. จำนวนสถานเลี้ยงเด็กวัย 0-4 ปีที่จดทะเบียน
5. รายได้เฉลี่ยต่อหัวของผู้มีงานทำเต็มเวลา

#### มิติสังคม

6. ความกลัวต่ออาชญากรรม
7. ระดับของอาชญากรรมที่รุนแรง
8. ระดับการถูกลักทรัพย์
9. ราคาบ้านต่อรายได้
10. จำนวนบ้านที่สร้างใหม่
11. จำนวนบ้านที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย
12. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด
13. จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางโดยรถยนต์สาธารณะที่ไม่ใช้มอเตอร์เวย์
14. จำนวนแผนการเดินทางที่ใช้โดยโรงเรียนและสถานที่ทำงาน
15. ความพึงพอใจในประเทศของตนเอง
16. ความรู้สึกต่อบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างจากตนเอง

#### มิติสิ่งแวดล้อม

17. การปล่อยก๊าซคาบอนไดออกไซด์
18. การรับรู้ของประชาชนต่อความสะอาดของสถานที่สาธารณะและถนน
19. การใช้พลังงานภายในครัวเรือน
20. การผลิตของเสียในครัวเรือน
21. การนำของเสียมาใช้ใหม่ของครัวเรือน
22. การใช้น้ำของครัวเรือน
23. ประชากรนกในภาคเกษตร
24. ความหลากหลายทางชีวภาพ
25. ร้อยละของบ้านที่สร้างใหม่ในที่จัดสรรมาก่อนแล้ว

## 2.4 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาจำแนกคุณภาพชีวิตออกเป็น 9 มิติ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง 2) สุขภาพ 3) การศึกษา 4) สิ่งแวดล้อม 5) แผนงานและเงื่อนไขทางสังคม 6) ชุมชน 7) ความอยู่ดีของบุคคล 8) เศรษฐกิจและการจ้างงาน และ 9) รัฐบาล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

### มิติการมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง

1. อัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. ความอดกลั้นต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

### มิติสุขภาพ

3. ความพึงพอใจต่อระบบสุขภาพ
4. อายุขัยเฉลี่ย
5. อัตราความเครียดและการฆ่าตัวตาย
6. อัตราการสูบบุหรี่

### มิติการศึกษา

7. ระยะเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษา
8. การเข้าเรียนในการศึกษาผู้ใหญ่และโครงการอบรม
9. อัตราการรู้หนังสือ
10. สัดส่วนนักเรียนต่อครู

### มิติสิ่งแวดล้อม

11. คุณภาพอากาศ
12. คุณภาพน้ำ
13. อัตราการแปรใช้ใหม่(recycle) ของครัวเรือน

### มิติแผนงานและเงื่อนไขทางสังคม

14. อัตราความยากจน
15. อัตราการช่วยเหลือครอบครัวยากจน
16. อัตราการเข้าถึงสถานบริการดูแลเด็ก
17. อัตราบุคคลที่ใช้ธนาคารอาหาร(food bank)
18. อัตราการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

### มิติชุมชน

19. อัตราผู้ทำงานอาสาสมัคร
20. อัตราการใช้เวลาทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ
21. ค่าเฉลี่ยการบริจาคเพื่อสาธารณะของบุคคล

22. อัตราความรู้สึกปลอดภัยภายในชุมชน
23. อัตราความพึงพอใจในการทำงานของตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ และการคุมประพฤติ
24. อัตราการเกิดอาชญากรรม

#### มิติความอยู่ดีของบุคคล

25. อัตราความรู้สึกเร่งรีบของเวลา
26. อัตราความรู้สึกเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับครอบครัวและเพื่อน
27. ความเพียงพอของเวลาว่าง
28. ความรู้สึกมั่นคงทางการเงิน
29. ความรู้สึกเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง
30. ความรู้สึกนับถือตนเอง

#### มิติการทำงานและเศรษฐกิจ

31. อัตราการว่างงานและการมีงานทำ
32. อัตราผู้ทำงานบางเวลาโดยไม่เต็มใจ
33. อัตราการล้มละลายของธุรกิจ
34. ความรู้สึกต่อความมั่นคงในการทำงาน
35. ความพึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขในการทำงาน
36. การกระจายรายได้
37. ระดับหนี้สินครัวเรือน

#### มิติรัฐบาล

38. อัตราความศรัทธาในรัฐบาล
39. อัตราความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง

### 3. การเปรียบเทียบมิติคุณภาพชีวิต

จากข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตของหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น ได้จัดทำเป็นตารางในการเปรียบเทียบมิติ อย่างไรก็ตามมิติของคุณภาพชีวิตของหน่วยงานต่างๆ ในแต่ละประเทศนั้น มีทั้งส่วนที่เหมือนกัน แตกต่างกัน และเหลื่อมล้ำกัน มิติบางมิติแม้ว่าจะใช้วลีหรือคำแตกต่างกัน แต่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นจึงรวบรวมเอาไว้ในหมวดเดียวกัน

#### ตารางการเปรียบเทียบมิติคุณภาพชีวิต

| มิติ<br>(Dimension)                   | UNDP | สศช | กรม<br>พัฒนา<br>ชุมชน | กระทรวง<br>สาธารณสุข | มาเลเซีย | นิวซีแลนด์ | อังกฤษ | แคนาดา | ความถี่ |
|---------------------------------------|------|-----|-----------------------|----------------------|----------|------------|--------|--------|---------|
| สุขภาพ                                | ✓    | ✓   | ✓                     | ✓                    | ✓        | ✓          |        | ✓      | 7       |
| การศึกษา<br>(ความรู้และทักษะ)         | ✓    | ✓   | ✓                     | ✓                    | ✓        | ✓          |        | ✓      | 7       |
| การทำงาน                              | ✓    | ✓   |                       | ✓                    |          |            |        | ✓      | 4       |
| รายได้/<br>เศรษฐกิจ                   | ✓    | ✓   | ✓                     | ✓                    | ✓        | ✓          | ✓      | ✓      | 8       |
| ที่อยู่อาศัย                          | ✓    | ✓   | ✓                     | ✓                    | ✓        | ✓          |        |        | 6       |
| สิ่งแวดล้อม                           |      | ✓   |                       |                      | ✓        | ✓          | ✓      | ✓      | 5       |
| ชีวิตครอบครัวและชุมชน                 | ✓    |     | ✓                     | ✓                    | ✓        |            |        |        | 4       |
| การคมนาคมและการสื่อสาร                | ✓    |     |                       |                      | ✓        |            |        |        | 2       |
| การมีส่วนร่วม/รัฐบาล/สิทธิทางการเมือง | ✓    |     | ✓                     | ✓                    | ✓        | ✓          |        | ✓      | 6       |
| บริการทางสังคม                        |      |     |                       |                      |          |            |        | ✓      | 1       |
| ความปลอดภัย                           |      |     |                       |                      | ✓        | ✓          |        |        | 2       |
| ค่านิยม                               |      |     | ✓                     |                      |          |            |        |        | 1       |
| สังคม/ความเชื่อมโยงทางสังคม           |      |     |                       |                      |          | ✓          | ✓      |        | 2       |

มิติคุณภาพชีวิตที่หน่วยงานต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศใช้ร่วมกันมากที่สุดคือ มิติรายได้และเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากรายได้และเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงโดยตรงกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งมิติอื่นๆ รองลงมาคือ มิติสุขภาพ และการศึกษา การไม่เป็นโรคเป็นลาภอันประเสริฐเป็นพุทธพจน์ที่สังคมไทยซึมซับมานานนับพันปี ขณะเดียวกันประเทศอื่นๆ ก็ตระหนักในเรื่องสุขภาพเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าการมีสุขภาพที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม และเป็นสิ่งที่สะท้อนคุณภาพชีวิตของมนุษย์ สำหรับการศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพนั้น มนุษย์ต้องอาศัยความรู้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

สำหรับมิติที่มีความถี่ร่วมกันมากเป็นอันดับต่อมาคือ มิติที่อยู่อาศัย และมิติการมีส่วนร่วม มิติที่อยู่อาศัยนั้น ถือว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มนุษย์แสวงหาประการหนึ่งเพื่อใช้เป็นที่พักพิงคุ้มภัยให้ตนเองและครอบครัว ในบริบทสังคมไทยนั้นถือว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่อาศัย หรือไร้ที่พำนัก เป็นภาวะที่ต้องทนทุกข์ทรมานเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงภาวะคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

ในด้านการมีส่วนร่วมทั้งทางสังคม การเมือง และสิทธิต่างๆ ของพลเมืองนั้นก็ถือว่ามีความสำคัญ เพราะการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากย่อมที่จะต้องสร้างกติกาเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของสังคม มนุษย์จึงสร้างรัฐขึ้นมาเพื่อปกป้องสิทธิ และมอบอำนาจให้กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นผู้บริหารรัฐ หรือที่เรียกกันว่ารัฐบาล ดังนั้นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อมาบริหารประเทศ จึงเป็นการแสดงเจตนาารมณ์ว่าพวกเขาต้องการอะไรบ้าง และเป็นการแสดงว่าพวกเขาควรมีสิทธิอย่างไรบ้าง ในการร่วมกันกำหนดชะตากรรมของตนเอง และสังคมที่ตนอาศัยอยู่ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการรักษาและพัฒนามาตรฐานของคุณภาพชีวิตต่อไป

มิติท้องที่การต่างๆ มีความเห็นร่วมกันมากในลำดับถัดไป คือ มิติสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากภาวะของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับอากาศ น้ำ ป่าไม้ มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากสังคมใดมีสิ่งแวดล้อมดีก็ทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคมนั้นดีไปด้วย แต่หากสังคมใดที่เต็มไปด้วยอากาศเป็นพิษ น้ำเสีย หรือป่าไม้ถูกทำลาย ก็ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในสังคมนั้นตกต่ำลงไป

มิติคุณภาพชีวิตในลำดับที่มีความถี่รองลงมาคือ มิติการทำงาน และมิติชีวิตครอบครัวและชุมชน ในมิติการทำงานนั้นหน่วยงานภายในประเทศไทยให้ความสำคัญโดยยกเป็นระดับมิติ แต่ในหน่วยงานของต่างประเทศส่วนใหญ่ ไม่ปรากฏมิติในเรื่องนี้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประเทศต่างๆ มองการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของมิติทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การมีงานทำนั้นถือว่าการสร้างคุณค่าในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความหมาย สำหรับมิติชีวิตครอบครัวและชุมชนก็เช่นเดียวกัน หน่วยงานในประเทศไทย

ให้ความสำคัญ ส่วนของต่างประเทศนั้นมีประเทศมาเลเซียประเทศเดียวที่ให้ความสำคัญเรื่องนี้ในระดับมิติ ทั้งนี้เนื่องจากวิถีของชาวเอเชียเน้นให้คุณค่ากับครอบครัวและชุมชน สืบเนื่องกันมาอย่างยาวนานนั่นเอง ดังนั้นการอาศัยในครอบครัวและชุมชนที่ดีย่อมเป็นหลักประกันในการสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ส่วนมิติที่มีความถี่ค่อนข้างน้อยและกระจายกระจาย ประกอบด้วย การคมนาคม ความปลอดภัย ความเชื่อมโยงทางสังคม การบริการทางสังคม และค่านิยม ทั้งนี้เนื่องจากมิติเหล่านี้แม้จะมีความสำคัญ แต่อาจจะยังมีข้อถกเถียงที่ยังหาข้อสรุปร่วมกันยังไม่ได้ และในบางมิติเช่นเรื่องความปลอดภัย อาจเป็นดัชนีในมิติอื่นๆ ก็เป็นไปได้